

GLASILO ŽENSKIH DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

VSEBINA 12. ŠTEVILKE: @@@

OBRAZI IN DUŠE. XVII. — MINKA GOVEKARJEVA. — (P. Hočvarjeva) .	Stran 265
GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. — (Dr. Ivan Lah.) — (Konec)	”
NAŠEMU KSAVERJU MEŠKU. — (Ivan Zorec.)	” 270
TIHO NESLIŠNO ... Pesem. — (Ulva.)	” 270
MIMOGREDE. — Pesem. — (Ulva.)	” 271
BOŽIČNO PISMO (Marija Kmetova.)	” 272
NA SVETI VEČER. — (Pavla Rovanova.)	” 275
MLADOST V JESENI. — (Igor.)	” 274
UGODJAJ. — Pesem. — (Iva Rod.)	” 274
SVOJI ŽENI. Pesem — (Gustav Strniša.)	” 274
DORNBERG. — Pesem. (Alojz Gradnik.)	” 275
JUGOSLOVENSKE UMETNICE. — III. — Plesalka Ruť Vavpoličeva. — (- st.)	” 276
MATERINSTVO IN DUŠEVNO DELO. — (Fran Pogačnik.)	” 278
ŽENA V RUSIJI. — (P. Primorčeva.)	” 280
NEGOVANJE SOBNIH RASTLIN. — (Just Ušaj.)	” 282
ZGODOVINSKI POPIS KUHINJE. — (I. Breščakova.)	” 285
LEPO JE BITI MLAD. — Pesem. — (Poldi Leskovčeva.)	” 288
IZVESTJA. — Društvena poročila. — Po ženskem svetu. — Materinstvo — Gospodinjstvo.	
Kuhinja. - Iz naše skrinje. - Književna poročila. - Razgovori 284, 285, 286, 287, 288. - Priloge.	

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 48, s krojno prilogo: Din. 60; polletna: Din. 24, s krojno prilogo: Din. 30. — Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. - Uredništvo in uprava: Trst, pošta centralne poštne predal šte. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje v Trstu“.

———— Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. —————

KNJIGARNA - PAPIRNICA - KNJIGOVEZNIKA

J. ŠTOKA

TRST

VIA MILANO ŠTEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemlje-knjižnih in bančnih knjig tudi v urad. prostorih v mestu in tudi na deželi.

Pomisli vendar

**predno izdaš trdo
zasluženi denar !?**

Zato si pred nakupom oglej
BOGATO ZALOGO

**vsakovrstnega
pohištva**

iz dobroznane domače tovarne

ANTON BREŠČAK

— GORICA —

Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica)

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. ————— Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glav. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst

Obreduje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — **Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja.** — **Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.** — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprto.

Obrazi in duše.

XVII.

Minka Govekarjeva.

Ljubljanski Rožnik je bil ves v pomladnem vzbujanju, vsa narava je razodevala zavest svojih mladostnih nad in jih presajala v naše mlade duše.

Nedeljskega popoldne je bilo. Družine, pri katerih smo stanovali kot dijakinje, so nas peljale na Rožnik. Kmalu smo se ločile od njih, zakaj naše mlade in tople misli si niso mogle najti mesta med starejšimi. Dijak, znanec in spremljevalec moj, nenadoma prekine razgovor, rekoč: «Poglejte, sedaj bova srečala najidealnejšo družino. Jo poznate? Minka Govekarjeva z možem in otroki. Ona pisateljica, on pisatelj, najlepša harmonija med njima, pa še otroci jo poglobljajo... Kaj si morete misliti lepše in večje sreče! Da se mož združi s tako ženo, ki ga popolnoma razume, navdušuje — ali se vam ne zdi to idealno?» — «Seveda, idealno tudi za ženo.»

Šli so mimo, najini duši sta jih pozdravili z vsem blagrovanjem in hrepenenjem... Najina mladostna sila se je obogatila z novo nado, novim jasnim idealom.

Minka Govekarjeva! Bila nam je najlepši vzor slovenske izobraženke; oboževale smo jo v onih lepih mladih letih, ko smo še študirale, ko smo bile lačne modre znanosti, žejne lepih besed, ko so nam duše hrepenele po vsem onem, kar naj bi bilo v korist in lepoto narodu in človeštvu. Zašto smo bile zaverovane v vsakega profesorja, ki je znal z navdušeno besedo tešiti glad in žejo naših mladih duš; v vsakega dijaka, ki se nam je razodeval kot častilec resne knjige in neumornega narodnega dela. In naša ljubezen je bila tako čista, tako visoka, vseobsegajoča — tvorila je

uso vsebinsko naših mladih src. Osemnajst, devetnajst let nam je bilo, bile smo zaljubljene, a nismo imele ni pojma, kaj je ljubezen, kako vsestransko je njeno bistvo, njeno življenje. Uverjene smo bile, da je zakon srečen le takrat, ko se združita dva človeka, ki imata skupne ideale, ko se medsebojno bodrita k nesebičnemu kulturnemu delu. Da je za zakonsko srečo potrebno še kaj drugega, tega nam srce še slutilo ni.

In takrat smo imele tudi svoj ženski ideal — Minko Govekarjevo. Predavala je kakor še nobena druga Slovenka, za katero bi bile vedele me; na shode je hodila — celo v Pragi je govorila na vseslovenskem ženskem kongresu; urejala je «Slovensko gospodinjo», bila je tajnica «Splošnega ženskega društva», novele je pisala, z ženskim uprašanjem se je bavila, iz vseh slovanskih jezikov je prevajala, «Rusko moderno» je izdala, «Dobro kuharico» in «Dobro gospodinjo» je spisala, pisatelja je imela za moža, skrbna mati je bila, skratka: žena po našem idealu, na svojem mestu v domačem in javnem življenju.

Danes, ko proslavljajo njeno petdesetletnico po društvih in listih, stoji pred nami njena slika, ožarjena z vsem solncem mladostnih spominov; spremenili so se naši vzori in nazori, toda hvaležne smo ji za ono luč, s katero nam je nehote in nevede kazala pot v življenje žene.

* * *

Bogat je seznam njenih književnih del: še kot učiteljica je pseudonimno pisala članke in leposlovne podlistke v «Edinost», «Slovenski Narod» in «Slovanski Svet». Poročila se je kmalu s Franom Govekarjem, pisateljem, urednikom in dolgoletnim gledališkim intendantom, kateremu še danes zvesto stoji ob strani pri vsem njegovem delu. Kmalu je izdala «Rusko moderno», «Dobro kuharico» in «Dobro gospodinjo», knjige, ki so prišle v sleherno našo hišo. Sedem let je urejevala mesečnik «Slovensko Gospodinjo», Slovenska Matica je izdala v njenem prevodu Tolstega «Moč teme», prevedla je za gledališče okoli 50 tujih dram; v podlistkih je objavljala prevode nemških in poljskih romanov. Bila je sotrudnica češke «Ženske Revue», «Slovana», «Našega lista», «Ilustrovanega Tednika», «Tendenskih slik» in hrvatskega «Ženskega Sveta»; tudi v naš list pošilja prispevke, žal, da radi bolezni in zaposlenosti ne more izdatneje sodelovati.

Velike, morda še večje važnosti pa je njeno društveno in feministično delo. Bila je vneta soustanoviteljica «Splošnega ženskega društva», čigar tajnica je do danes, prav tako tudi pri slovenskem delu «Ženskega Saveza»; v obeh društvih je neumorna delavka, njeni predlogi temelje na temeljitem poznavanju pravega ženskega pokreta in socialnih potreb. Minko Govekarjevo po pravici imenujemo prvo slovensko feministko, saj se je ona prva zanimala za žensko uprašanje; bila je v stalni zvezi z nemškimi in češkimi ženskimi društvi; prva je predstavila Slovenko v krogu svetovnih bojevnic za ženska prava ter zainteresila svoje rojakinje za zmisel in program ženskega pokreta.

P. Hočevarjeva.

GABRIJAN IN ŠEMBILIJA. (Dr. Ivan Lah.)

(Povest o močnem vitezu Gabrijanu in lepi devici Šembiliji, kakor jo je napisal otec Remigij iz reda malih bratov na svetem otoku Lakijanu, kjer se je godila ta povest).

(Konec).

XVI.

Tako živela sta. In dan na dan sta kamne znašala in stavila svoj borni hram. A ko je padla noč, vzbudile temne sile se noči kot sence blazne in se dvigale z žarečimi očmi in vstajale s cvetočih trat in rajale krog skal, dreves svoj nočni ples, smejale se, pošepetavale, plazile se po tleh, in ples in smeh odmeval je po tratih vseh in vabil v greh... In sredi njih žarel obraz je rdeč, ostuden, smehljajoč, kot čuden strah, in vmes pošasti črne švigale so kakor besji izpuščeni v raj, da ga uničijo, kakor nekdanj, ko satan sam prišel je, pisan gad, iskat svoj plen v pozemski paradiz in ga uničil je za vekomaj. Tako so se pošasti bližale in plazile prek nočnih trat; oči so se svetlikale in pikale kot pika gad, in temne so noge po cvetkah gazile; in sredi njih kraljica slavnostna prihajala je s strastnimi očmi, razgaljena, od vseh pozdravljena: bila je Slast, oblastna hči noči. In ko spreved je šel na pot, prišle so temne sle do vrat in okrog sten iskale so svoj nočni plen. Žarel je njih pogled ognjen v odprti hram, kjer je na tleh počival mladi par in čul se je šepet in smeh: «Sladak je greh. Glej, tuje Gabrijan — in v mislih žalostnih živi junak, ob sestri brat». In smeh odmeval je iz kotov vseh in ples besnel je vmes do dneva belega. In Gabrijan zakrival je obraz, da videl ni skušnjav, ki rajale so noč na noč krog stana mirnega, in planil je iz postelje na plan in glej, pregnan je bil pošastni šum, in jasna noč ga je pozdravljala. Tako prešel je čas. Od vseh strani je nosil kamenje in zidal je kapelico med palmami; zvečer počival je in spal je v nji. In glej,

nikjer ni bilo več skušnjav in dan na dan je rastel zid in skoraj že pokrit je bil preprosti božji hram. In z njim Šembilija je delala in risala in klesla v kamenje je črte pisane in sličice, podobe čudežne, ki jih nekdanj je videla tam v knjigah pisanih, in sama rada sanjala o njih, junakih slavni in o vitezih.

Tako sta si gradila božji hram. Le kadar z doma sta odhajala in stala vrh bregov, kjer v daljni svet prek morja segal je pogled, glej, tam se dvigal otok je kot sveti grad, in cerkva vrh skal. In rekel je ubogi Gabrijan: «Glej, prišla sva kot romarja do raja svetega, a dano ni, da bi stopila vanj». In ko sta se po bregu vračala in z drevja si sadov nabirala, sta klicala imeni ljubljeni, da daleč je z bregov odmevalo: «Šembilija in Gabrijan». In glej, nekoč, ko jasna noč objela je ves otok Lakijan, med zvezdami prišli so trije romarji, ki šli polagoma so prek neba in tam postajali, kot kralji trije, ki prišli iz dežele Jutrove in so iskali dete Jezusa; tako so stali in so gledali na otok Lakijan; zagledal jih tuje Gabrijan — in v mislih žalostnih mu slutnja težka padla je v srce. In rekel je: «Ne vem, zakaj prišli so gledat naju trije romarji, kot kralji trije, ki prihajajo, ko pride čas za nas, in vernikom iz dalje bližnjo smrt naznanjajo?» Zatrepetala je Šembilija in tiho romarje pogledala. Tako sta dogradila božji hram, a ko zvečer poslednjega je dne počival Gabrijan in gledal je na delo svoje in na sličice, ki ona jih je v kamen vklesala,

sklonila glavo je Šembilija
in rekla je: «Moj vitez, Gabrijan,
zahaja dan in v srcu čutim jaz:
prišel je čas ločitve najine.
O, hvala ti, za ta veliki dar,
za to ljubezen lepo, radostno,
ki bila žar je mojih mladih let
in me po svetu srečno spremljala.
Zdaj spomnim se, kako si prvikrat
prišel na grad, na svoji poti v svet,
pri vratih si obstal, boječ in plah,
a tvoj pogled je bil nebeško čist,
kakor da ni iz našega sveta,
ampak od tam, kjer večna luč žari
in sije k nam iz raja večnega.
In jaz bila sem mala deklica
in tistikrat, ko sem te videla,
me čudna radost je prešinila
in sem prosila dobro mamico,
da si ostal pri nas. O, daleč je
ta čas! In ti pastirček si postal
in pasel čredo si očetovo —
jaz na grajskem vrtu rastle sem
in sem o tebi sanjala. Tako
je nam prešla mladost. Li pomniš še,
kako prišla sem tistikrat zvečer
na svetli grič, da sem te videla,
kako v dolini paseš ovce sam.
Potem prišel si k nam na grajski vrt.
Moj Gabrijan, kje zdaj so brezice,
ki pod večer so pošumevale
in čakale, da sva prišla? O, kje
so te noči in ta pomlad, ki v nji
živela sva vsa polna sanj in nad?
Prišel je čas in ti si šel od nas...
In prazen grad ostal je, prazen vrt
in prazen svet je bil okrog in v njem
ležala bolna je Šembilija,
— kot cvet, ki strť v samoti obleži —
in čakala, da vrne se od kod
njen vitez Gabrijan. Zaman! In šla
na pot sem sama za teboj in tam
opešala utrujena. O, ti
bil daleč si takrat na poti v boj,
preslabe bile moje so moči,
da mogla bi s teboj... Takrat prišli
so konji vpreženi in bila sem
kakor nevestica, ki vzamejo
jo svatje z doma rodnega, da jo
peljajo ženinu na dom. Tako
peljali so me v tih samostan
otoka rabskega. Tam čakala
sem noč in dan, kdaj vrneš se nazaj,

v svoj raj, v svoj svet. Prišel si, Gabrijan,
ti vitez moj, in vzel si me s seboj.
O, hvala ti, prijatelj moj, o več,
ti bil si brat mi zvest — moj brat — in jaz
sem sestra bila ti. In sanjala
prelepo sva povest, ki segala
je z zemeljskih nižin zavrženih
tja do nebeških zvezd. Ker zemlja ta
je kraj trpljenja težkega, prehod
za kratek čas iz rojstva v smrt,
ki vodi nas boleost po nji na pot
veselja rajskega. Moj Gabrijan,
prijatelj moj, moj brat, poglej v oči
mi zadnjikrat, moj vitez silni ti...»
«Šembilija», je vzkliknil Gabrijan,
ko čutil je, da cvet življenja strť
medli pred njim v rokah obupanih.
«Šembilija, otrok moj zlati, kam
odhajaš zdaj nenadoma, ko sva
zgradila sveti hram, da združena
služila v njem Bogu bi vekomaj?
Šembilija, kako ostanem naj
na svetu sam, brez tebe, dušica,
ki bila luč življenja mojega
na poti si do sreče blažene,
ti sestra, ki te poslalo je
nebo, da greš z menoj po svetu tem,
kako naj ločim se s teboj sedaj,
ko sem pripeljal te v svoj raj! Kako?»
In vzel v naročje njeno je telo
slabotno in utrujeno; in še
enkrat ga je pogledala in on
poljubil je bledeče ustnice
in čutil je, da ni rešitve več
za njo, ki je umirala. Še čul
iz njenih ust ime je: «Gabrijan!»
Še enkrat je zaklicala ime,
ki tolikrat ga je zaklicala
od mladih dni — tam v senci mladih brez —
do krajev teh, kjer skupaj sta vsak dan
šla skozi les na strmi breg vrh skal,
kjer ležal je pred njima Lakijan
kot rajski vrt obdan od vinskih trt
in krog in krog široki ocean;
po ozkih stezah stopala navzgor
po skalah sta in gledala okrog,
kjer videli so se vrhovi gor
v daljavi in za njimi nebosklon
in solnce padalo je na zapad —
in tam nekje bil zabreški je grad,
in sveti grad.
Okrog neba obok
in ocean. Tako sta gledala

vrh skal. In ko hodila sta navzdol prek rožnatih goščav, sta klicala imeni ljubljene v pozdrav, da je odmevalo okrog in breg in log poznal je njih veseli smeh in zvok, ki v krajih teh razlegal se je dan na dan: Šembilija in Gabrijan... In zdaj umirajoče ustnice so zadnjikrat ime izdihnile, ki tolikrat so ga zaklicale... «Šembilija», je klical Gabrijan, «prebudi se, glej najin tihi stan bo zapuščen in jaz bom sam. O kam naj grem brez tebe, sestrica? Kako naj še živim?» Zaman. Roke so nje omahnile in lepa glavica sklonila se v naročje je pred njim. Le lahen vzdih iz ust utrujenih zašepetal ime je ljubljeno. In Gabrijan pokleknil je na tla, poljubil mrtvo lice je, oči in ustnice, ki z njih življenja sled izgubil je. In prosil je Boga usmiljenja in vpraševal nebo, zakaj sedaj mu sestro vzelo je preljubljeno, ko izpolnil je ukaz... In glej, zaslišal se je glas teman iz daleka: «Naprej odtod, na pot, moj vitez Gabrijan, prišel je čas, ki si pozabil nanj! Odreci se prevar in zmot, glej, kliče te Gospod, ki ni pozabil hlapca svojega. Ti križar si, ki sem povišal ga na viteza, izpolni moj ukaz!» Poslušal glas je Gabrijan, in znan je bil ta glas.

Večer prižigal že je zvezdice nad svet, in morje vmes šumelo je večerni slavospev, dan tonil je v obok neba in v njem žarel je daljne večnosti odsev. In Gabrijan je v srcu žalostnem spoznal, da dan bo večni zasijal na nebu tam, ko bosta združena. Pokril je truplo belo z rožami, in z mirtami in palmami obdal, in klečal je vso noč ob nji. In glej, ob zarji jutranji od vseh strani so prileteli ptički žalostni in peli so vrh vej, še solnčece zakrilo se je v mrak in mir težak pokril je vse, le morja šum se čul

je od bregov, kot da bi plakalo. Drevesa veje so povесila in sklanjala nad njo. In rožice so sahnile in drobne glavice priklanjale nad sestro ljubljeno. Tako v bolesti sta se združila vsa zemlja in nebo. Prešel je dan in noč. In Gabrijan v kapelici izkopal grob je v steno skalnato in jo položil vanj. In z rožami obdal je kamenje, ki krilo je življenje polno sanj.

In sam ostal je na otoku blaženem in živel je Bogu in večnosti: in ptičice so bile mu družabnice in val morja mu šepetal molitve je, in ribice so ga pozdravljale, drevesa vsa so se mu klanjala, in zidal je svoj sveti samostan, dokler da čas prišel je tudi zanj, ko oslabele so mu sile vse, in legel je ob grob Šembilije na trdih tleh, v kapelici in tam umrl je sam. In božji angeli so stregli mu in dušo blaženo odnesli so v nebo.

Čez mnogo let na sveti otok Lakijan prišli smo mi, menihi bratovski, ki nas izgnal je svet iz hrama mestnega, in našli smo na njem kapelico in v nji telo ob grobu skalnatem, od časa smrti nedotaknjeno — in pokopali smo ga tu, kjer zdaj počivata, v kapelici, kot brat in sestra združena na vekomaj.

*

To zgodbo sem napisal jaz, otec Remigij, mali brat in božji rob, v spomin na davni čas, ko šel se bojevat je Gabrijan za božjo čast in slavo križarsko in našel pot je v samostan in rožico Šembilijo in — grob — in — raj, tako mu trud poplačal je Gospod na vekomaj.

Našemu Ksaverju Mešku. (Ivan Zorec.)

Tebi, žensko nežnemu umetniku, ki preučuješ življenje duše in srca in znaš s tolikšno čisto ljubeznijo gledati v prečuvstveno bitje žene in ki se v Svojih umetninah, ožarjenih in poslikanih s prav posebnim slogom Tvoje osebnosti, s tako toplo ljubeznijo in hvaležnostjo spominjaš matere;

Tebi, ki si tudi brez strehe in utehe zvesto delal «Na Poljani», se ponižno spovedaval Svojih duševnih bojev in hodil po «Raznih potih» vdano «Pot spokornikov», — čustvoval «Sen poletne noči», prekrasno kramljajal «Ob tihih večerih» in se jokal s «Človekom, ki stoji ob grobu in plaka»;

Tebi, čustvenemu liriku in velikemu ljubljencu nedolžnih mladih src: nežnih otrok, cvetočih deklet in idealnih mladeničev;

Tebi, ki si se s Svojo umetnostjo zadal še dramatičnemu pesništvu, da nas tudi z gledališkega odra učiš in rotiš;

Tebi, ki si sladak in mehak kakor spomin mladih let, a piker le, trd in moško odločen, ko Te boli ranjena in razžaljena ljubezen do domovine, — ob useslovenskem slavu Tvoje častite petdesetletnice, visokega kraljevega odlikovanja in triumfalne dramske uprizoritve «Pri Hrastovih» tudi mi prav presrčno želimo zdravja, sreče in še dosti dosti umetniških uspehov!

Še mnoga srečna in zdrava leta

NAŠEMU KSAVERJU MEŠKU!

Tiho, neslišno . . . (Utva.)

Tiho, neslišno
padajo z neba
beli cvetovi;
že so jih polni
trudni vrtovi,
vanje ovili
mračni gozdovi,
ž njimi postlane
daljne poljane.

Tiho, neslišno
padajo z neba
beli cvetovi;
sredi poljane
s cvetjem odet
vmira škrjanček,
bedni poet.

Mimogrede. (Utva.)

Pst! — Tiho! Kaj je to?
Po šaluzijah nekaj pada.
Ne — to ni dež!
Polnoč!
Moj fant gre mimo iznenada. — —
Zdaj te imam! — Skeli
prepirček najin te sinočni
in spati ti ne da,
zato prihajaš na obisk ponočni. — —
„Dober večer!“ — „Bog daj!“

Po čaju k oknu sva se vsedla
in gledala sva na nebó,
kdaj vreme se bo razkadilo,
kdaj se v — Benetke — bo vozilo,
in zjutraj —
bila sva pobolana.

Božično pismo. (Marija Kmetova.)

Ali še veš?

Nizka soba, začrnelo tramovje nad teboj, v kotu «sveti duh», ki se vrti in vrti in se ziblje. Pod njim deščica z mahom, na mahu pastirčki in angelci in Jezušček in Marija in Jožef. Lučke podrhtevasjo, sanja svetiljka pod stropom in dremlje in na beli mizi so potice in v njih je cimet in žafran in peteršilj in kakor oddaljena oaza — tam daleč nekje v kotu testa — osamljena rozina, ki se trudoma ozira po svojih tovarišicah. In suhe hruške in krhlji in kakor grahki drobne češnje v skledi. Pri vratih je ogromna peč vsa zgovorna, toplota puhti in govori iz nje, in v polumraku tekajo besede iz kota v kot, od mize do peči in na peč in zapeček. Pa se priziblje plaha pesemca in se dvigne gor do «svetega duha» in se pozibava z njim in popeva o pastirčkih in angelcih in o Jezuščku in Mariji in svetem Jožefu.

In vsem je lepo in dobro.

Ali še veš?

Zunaj reže mraz. Sneg je trd, da dela «stric-ujc» pod nogami. Še nebo je mrzlo, kakor drhteče ivje so zvezde in na luni, se zdi, je tudi mraz. Pa se spomniš Betlehema in hlevca in Marije in drobnega, drobnega deteta v jaslicah in hudo ti je, ko ju zebe in sitno ti je, da je tebi tako gorke pri peči. In pomisliš na oslička in volička, ki dihata v Bogca, in si zadovoljen, da je vsaj nekaj. Pa hitiš v cerkvico, in zvonovi podrhtevasjo s holmcev in gričkov in iz dolin se oglašajo na široko. Nič ni spanca, v cerkvici so lučke vse žive, orgle so nedeljske in na stežaj zapojejo o angelcih in pastirčkih in o Jezuščku in Mariji in svetem Jožefu. In poklekneš in zahvališ Bogca, da je prišel in pokazal v nebesa pot.

Ali še veš?

Tedaj se nam ni niti sanjalo o božičnih drevescih in o bogatih darilih božičkoviš nam ni nihče pravil. Vse to je prišlo kasneje, kasneje, tedaj, ko nam oko ni bilo nič več odprto za pastirce in angelce in «svetega duha»; tedaj, ko smo imeli vse drugačno učenost o Jezuščku in Mariji in svetem Jožefu v sebi; tedaj, ko so bile potice kakor puh voljne in rahle in smo si želeli bonbončkov in pomaranč in rdečih nageljnov sredi zime.

In taki smo ostali.

Toži se nam po jaslicah, ki so v kotu začrtele sobe, toži se nam po zgovorni peči in po besedah, ki se pretakajo v polumraku iz kota v kot, toži se nam po božičnih pesemcah in se nam toži po Jezuščku iz hlevca. In predvsem se nam toži po miru in lepoti.

Zdaj je nemir v nas in razburkane so naše misli in želje. Strma so pota, navkreber, navkreber nas vodijo, mrzla so srca, mrzle so duše. Sam si in ne veš, komu bi roko podal v pozdrav.

Tako je — zdaj veš?

Pa čakajmo, čakajmo Jezuščka! Pride, angelce privede s seboj in pastirčke in oberoč nam prinese miru: miru za telo, miru za dušo in srce, miru za ta in oni svet.

Da nam bo lepo.

Na sveti večer. (Pavla Rovanova.)

Nocoj je sveti večer... nocoj je sveta noč...

O koliko radosti in veselja, miru in pokoja in koliko tihe, sladke sreče nam prinaša ta sveti večer...

...in koliko bolesti in trpljenja, pekočih solza in neutešenega hrepenjenja nam vzbuja ta sveti večer... ta sveta noč...

Nocoj se vrača vsa prelepa, cvetoča mladost, polna prelestnih sanj; idealov, petja in smeha. — Prihajajo spomini na brezskrbne ure, prežite pod rodnim krovom, v krogu svojih dragih. — Oglašajo se srčne strune prve ljubezni, svetle, jasne, segajoče do zvezd.

Nocoj na novo zakrvave zaceljene rane — vstajajo dnevi iz težkih in groznih časov — kapajo solze na prekruto roko usode...

Nocoj romajo duše iz daljne tujine v svoja rodna sela, da prežive ta sveti večer v sredini ljubljenih svojcev. Romajo na grobove svoje mlade sreče, romajo na grobove svojih ciljev in nad.

Nocoj sloni v sovražni tujini v tesni mrzli sobi izgnanec, brezdomovinec, in zre tužno predse. Njegova mladost je izginila, moči so opešale, postava se je zgrbila in sključila. A ljubezen do nje, ki jo je tako ljubil, da jo je moral zapustiti — ljubezen do domovine ni izginila. Večja in silnejša postaja, ne more je krotiti, ne utešiti. Duša mu ječi, srce krvavi in njegove vroče tožbe ihte v sveto božično noč: O majka moja, o domovina ljubljena, o moje vse in vse, usliši mojo prošnjo in samo to mi dodeli, da bom še enkrat počival na tvojih grudih, poslušal bitje tvojega srca in ti povedal žalostno povest svojega trpljenja. Povest o moji preveliki ljubezni. Mrzel sem in trd, že leta umiram, pa ne morem umreti, ker je moje hrepenenje večje od smrti. Ob tvojih nogah bi pokleknil, poljubil rob tvojega svetega krila, zaprl oči in padel v tvoje naročje.

Nocoj je sveti večer... nocoj je sveta noč... In kdo izmed nas ni na ta sveti večer potrkal na vrata preteklosti in odprl knjigo spominov?

In kdo ni ogrnil črne halje in stopil skesan in spokorjen v katakombe svojega srca?

In kdo ni prižgal večne luči pred najsvetejšo podobo v svoji duši? ...

... Tudi ti, prijatelj, saj je nocoj sveta, blažena noč, ko se nam rodi Odrešenik sveta!

A moja soba je temna in mrzla. Pošastne sence se love po nji, begajo moje misli in mučijo moje srce. Ena sama velika bolečina mori mojo dušo — a čas se bliža —, ko bode tudi v mojo temno kambrico prisvetil žarek sreče. Stopila bom v najtemnejši kot, prižgala lučko pred jasicami, pokleknila in povzdignila roke k novorojenemu Odrešeniku in goreče molila za vse moje in za vse naše!

Mladost v jeseni. (Igor.)

Čudovito lepa in mirna je jesenska misel, ona tiha in nešumeča; kot pobožna pot želja nedolžnega dekleta je ali odprt pogled otroka na materinih prsih, onih toplih in dobrih. In tako mehko udana je ta misel in sladka, kot je udana in dobra ljubica v naročju junaka svojega. Pa so mi rekli некоč: tako mlad si še in še ves svež, v tebi pa je bolezen in nič ni moči v rokah. Ko pa sem šel некоč visoko v hribih po zasneženi stezi in me je pot zanesla v poznem večeru v skrito vas, sem se ustavil pod razsvetljenim oknom in pogledal v izbo. Majhna je bila in čisto vsa nova in nanovo urejena; kot kletka se mi je zdela, in vendar je bilo lepo v tej sobi, tako prijazno toplo, da bi bil pogrešal lučke pod sliko Matere in zelenja nad mizo, če bi bil prišel v sobo z zavezanimi očmi. Mir, tisti tihi mir srca, in ljubezen je gledala z vseh krajev in iz vsakega predmeta. Pa sem pogledal natančneje v sobo in skozi toploto in mir, ki je ležal v zraku, sem zagledal dva mlada in srečna človeka. Komaj slišno so polzele besede njemu prek ustnic, a v njih je bilo nekaj toplega, mirnega. Komaj vidno se je gibala njena roka, videl sem, da šiva, in le včasih je sklonila glavo, da mu je videla v oči, ki so se modre in zveste pogrezale v lepoto njeno. — — Tiho in mehko je padal sneg in božal šipe na oknu. Stal sem tako tam zraven, tako ljub je bil mir okrog mene, tako lepa je bila luč, ki je padala skozi okno. — — Pa se je vzdignil on od peči in stopil bliže k njej. Bilo je, kot bi ji nesel lučko, skrito med prsti, da ne ugasne, da ne zamre. Strah je bil v njegovih očeh, a on ga ni videl, videl sem ga jaz, potnik s snegom na ramenih in stoječ pod oknom. V njem je bil ta strah moč in ljubezen, iz njegovih modrih oči je sijalo: živeti, živeti! — In ko je bil tam, prav zraven nje, ko sta se pila iz oči v oči, sem slišal pesem dveh duš: «In ko bo solnce in zelenje in pomlad, ah, ženska, ljubica še vedno, ko bo cvetje po vrtovih in bodo žarele jableane v bregu kot rdeče misli tvoje v večernem solncu... Pa je pela ona: Klasje in duh sena in najina njiva bogata, v vetru valujoča... Takrat bo življenje v najinih srcih, takrat bo blagoslovljena pesem najina v joku nekoga, ženska, ljubica»... je pela ljubezen v njem in bila sta eno, bila sta veliko in ves duh pomladi in njeno cvetje in njena pesem se je zlila v oni zasneženi noči, ko je stal popotnik pod oknom, v ono kletko, v ono sobo miru, med dve duši... Bil je poljub, ki ju je strnil in nista vpihnili luči. Zunaj pa je padal sneg, tiho in mirno, stlal je ledene zvezde na svet in božal šipe na rdečem oknu. Odšel sem, truden popotnik, globlje med hiše in gledal črna okna na njih. Mir je bil med tihimi zidovi, kot da bi sanjali v ta tihi mrak, so stali ob poti. Še psi so se nekam poskrili in ni se oglasil nobeden. Bolj pa ko sem se pogrezal v vas, bolj razločni so postajali glasovi harmonike.

Tisti večer sem prenočil v gostilni pod vasjo. Dolgo v noč so rajali fantje tam v zaduhli sobi, pijani so kolebali z dekleti po mokrem podu.

Proti jutru so se spravljali domov in se stepli. — Spati nisem mogel, ves še mehek in miren od luči pod rdečim oknom sem čakal jutra. Pota so bila vsa zasnežena, s težavo sem si rezal pot skozi mehko plast v dolino. Spremljala me je luč izza rdečega okna. —

In z lučjo je prišlo mirno spoznanje: kaj boš s svetom in s harmoniko, rdeča luč je v tebi, mir je v tebi. — Stopil sem na led z zavezanimi očmi in nisem padel.

Od tedaj so mi ljube in drage jesenske misli, mir je v njih in ljubezen. Od tedaj je odpuščanje v srcu in toplo je v duši, od tedaj vem, kaj naj z mladostjo in kaj s starostjo, kaj z ljubeznijo in močjo. — — —

Ugodjaj. (Iva Rod.)

I.

U mojoj maloj sobi	Ni glasa čuti nije
turoben vlada mrak,	— kao da mrtav je svet;
kroz beli zastor se probi	a srce glasno mi bije,
meseca bledjani trag.	kao da sad mu je mret! —

II.

Obzorjem senke lete,	Zašlo je sunce moje;	Nada tek šapće bajno:
nečujno širi se mrak —	beskrajna dolazi noć;	Nestal će tesnobna noć,
puno mi doneo sete	sumorne želje se roje —	dan će ti svanuti sjajno,
poslednji sunca trak.	ne će me čama proč...	s nova će sunce doć.

Svoji ženi. (Gustav Strniša.)

(Ob smrti hčerke edinke.)

Ženka - sreča moja tiha,	Žena moja, iz trpljenja
v tvoji duši so globine,	sveta roža je pognala:
iz njih solnce meni sine,	angela si Bogu dala,
da srce ideje diha —	sladki sen življenja. —

Dolga postelj, težke sanje —	Žena draga, sreča tiha,
že smo spravili plenice,	pusti težke bolečine,
bledo plaka tvoje lice,	saj imava še spomine,
prvi up tvoj pokopan je —	iz njih nova sila diha!

Dornberg. (Alojz Gradnik.)

Vinógradi in zeleneče njive	Se je vsejala z ljuliko pšenica
in beli pókoj hišic kraj Vipave...	v domačo prst? Je res to trnje tuje,
Ko so še gole Trstelja Dobrave,	da naše zemlje zdravi sok otruje?
cvetó tu breskve, mandeljni in slive.	Ne, naša se glasi tu govorica!

Imé so dali nemški gospodarji:
ostal od njih je le besede sled.
Ker će se v burji časa maja svet,

pač morejo uničiti viharji
oblastinih hrastov samujoče glave,
nikdar ne, še takó teptane trave.

JUGOSLOVENSKE UMETNICE

III.

Plesalka Rut Vavpotičeva.

In je vsa ta reč taka, da smo pred par leti samo slišali o plesalkah in baletih, ki so bili onkraj naših meja, da je večina publike poznala plesno umetnost samo iz ilustriranih časopisov in pa iz pripovedovanj onih, ki so na Dunaju slučajno krokali v «Colosseumu» ali «Apollu» ter si skoz pajčolane «Vöslauskih vinskih goric» ogledali opajčolanjene plesalke.

Pa gre čas naprej, pa se spreminja in imamo celo mi pri vsej skromnosti nekaj, kar se imenuje balet. In imamo več kot to. Z baletom je bila dana naenkrat možnost individualnega razvoja, lastnega ustvarjanja — z eno besedo — nova panoga umetnosti... za nas in pri nas.

In Rut Vavpotičeva spada k prvim, ki so krenili v te smeri; k dejanjem, ki so bila doslej le beseda.

Gori nad idrijskimi «šahti» je ponosila svoje prvo otroško «baletno» krilce in je stvar taka, da

ji je presneto živo srebro stopilo v noge in je bila vsa reč za vse poznejše čase gotova. Tako je bilo z našo plesalko! In ko so 1919. leta otvorili zopet opero, je to živo srebro že temperamentno skakljalo in treba je bilo dati oblike... Presneta reč, od doma, od očke Vavpotiča je prinesla okusa in zmisla za stil — torej samo oblike, tehnike, šole še...

Pa je teater golob rejak, ptiči prifrče in odfrče, tako so se tudi njeni mojstri menjali. Bil je prvi V. Pohan iz Divadla v Pragi, in potem gospa Poljakova, umetnica prvega reda, balerina petrograjskega baleta, z ogromnim znanjem in finim občutjem, ki je lasten pred vsem ruskim plesalkam. In zopet so prifrčali drugi, ki jim je bil dan v roke razvoj baleta opernega — tako maestro Poggiolezi, Italijan, in potem Trobisch iz Draždan. Torej različne šole, različne smeri. Med tem so potekla leta, in krilca so postajala krajša. In tu je prišla na dan že prava barva, že je pokukalo samostojno stremljenje mlade plesalke izza vseh obličij učiteljev...

V ta čas: od prvih korakov na deskah, pa do lastnega lica pade nebroj ur dela in prekrasnih kreacij... na polici stoji Copelia, kraljica

lutk. Iz bajke do bajke... Vse to pade že v naročje majhne plesalke, ki je že majhen a važen član Narodne opere...

Delo! V tem je sedaj započeto vse... Dvigati sebe, svoje stremljenje in ohraniti vestnost in točnost napram obveznostim v operi. — In tudi to je šlo po sreči... Lastne kreacije, s katerimi je stopila pred letom pred različno publiko, so priča, da je slekla one navivne, srčkane — no, vseeno navivne copatke — in si dala razmaha po svojem srcu.

Chopin, Schumann, Grieg, Dvořák — so dajali ritem njenim kretnjam in je telo pelo njih pesem. Ekspresivnost! V tem je bogme njeno spoznanje. Vse kipi v njej in vidna je pot, h kateri stremi... Tiha, tajinstvena, obdana z Buddo in Osirisom... To je pot duše...

Ona druga, tista na zunaj, pa je: izpopolnitev. Znameniti Remistavski v Pragi in slavna Gončarova v Parizu vesta za njo. — Torej na pot... Naj postane slavno to naše srebro, naj ostane živo in naj nam kaže nova pota in vzgoji sebi podobne. — st.

Materinstvo in duševno delo. (Fran Pogačnik.)

Moderni časi so «modernizirali» tudi žensko. Ne le v obleki in različnih odnošajih do moža in moškega sploh, ne — posegli so v bistvo, odtegnili so milijone žensk njihovemu prvotnemu in pravemu poklicu — materinstvu ter pognali kmetico in delavko k težkemu ročnemu delu, šolano žensko pa v pisarno. S tem ženskim problemom se zadnja povojna leta — kako in koliko vse so se uporabljale ženske med svetovno vojno! — bavita predvsem sociolog in zakonodajec. Pa tudi iz ženskih krogov prihaja pobuda iz vseh in na vse strani.

Znana nemška javna delavka dr. Helena Stöcker je uvedla svojo razpravo «Ljubezen in ženske» tako-le:

«Vse nam nudijo bogovi neskončni,
vse svojim ljubljanim, vse:
vse veselje, neskončni,
vse bolesti, neskončni, vse.»

Potem pravi:

«Ženske moramo biti res ljubljenske bogov, — zakaj, kdo huje občuti vse bolečine? In ako smo življenja najbolj sposobna bitja, smo zato tudi najbolj zmožna radosti, dasi tega večinoma same ne razumemo. Že preprosta žena, ki je okusila življenje, pridobi s tem življenjsko vsebino, ki je mož nikdar in nikoli ne spozna. Koliko bogatejše in intenzivnejše pa je življenje žene, ki poleg tega preživlja še finost in smelost mišljenja, zadoščenje delovanja z lastno odgovornostjo ter silo in blaženost duševnega ustvarjanja! Ali se zato smemo pritoževati, da za to neizmerno bogato življenje odplačujemo s trdimi konflikti?

Slabo bi razumele življenje, leno in topo udobje bi smatralo za najvišjo srečo, ako bi ne hotele plačati te cene. Seveda je dovolj moških

in žensk, ki smatrajo take konflikte že kot opreko proti višjemu razvoju in ki bi se jim radi ognili s tem, da dele ženske v samo spolna bitja in samo duševne delavke. Oni ne razumejo, da je človek popoln še-le, ko je preživel svoje življenje vsestransko, da nam je to, za kar smo se borili in trpeli, dvakrat tako ljubo in drago. Matí, kí je radi otrok žrtvovala del svoje duševne produktivnosti, bo te otroke tem bolj in tem topleje ljubila — ravno radi žrtev, ki jih je utrpela zanje.»

V početku delavskega gibanja, ko je predvsem šlo za to, da se ženski odpro novi poklici, je bil morda upravičen očitok, da pozabljamo na žensko kot mater in ženo. Danes so taki očitki neumestni. Danes vemo, da temelji materinstvo kot najgloblji nagon ženske ravno v duševno in umetniško izoblikovanih ženskah, da se — kot se vse instinktivno dviga z jasnejšo zavestjo — toplota čuvstvovanja pri takih ženskah potencira, celo takrat, ker razmere preprečijo naravno izživetje: popolno udanost in oddanost lastnemu otroku. Seveda so današnje komplicirane socialne razmere dovedle do različnih motenj. Klic «Otroka in dela! ne pomenja rešitve tega perečega vprašanja. Iz sile se rodi čednost. S poostrenim čutom odgovornosti, ki nam ga je vcepila in ojačila kultura, spoznavamo, da ima otrok, ki smo mu dali življenje, pravico na oba roditelja, na harmoničen milje, na zakon, v katerem skušata oče in mati vzgojiti dete v dovršenejšo bitje. V zahtevi: «Otroka in dela!» tiči v bistvu isti egoizem kakor v brezobzirnem «izživetju» moškega, proti kateremu se zdravniki in socialni politiki bore z vsémi silami, češ ta pomenja največjo opasnost za sodobno družbo, da ne govorimo o duševni propasti tega «izživetja».

Ne, tako res ne pridemo dalje. Zavreči zakon, najtesnejšo življenjsko zvezo, skupno odgovornost za potomstvo, bi se reklo uničiti najdražje produkte stoletnega človeškega razvoja. Tudi mož je z rastočo kulturo prevzel večjo odgovornost napram svojim otrokom, a ima tudi večje veselje pri vzgoji svojih otrok.

Resno vprašanje: «Ali je človek, ki si sme želeli otroka?» velja za moža in za ženo. Najjačjo vez med možem in ženo tvori skupna odgovornost. Spoštovanje moža do žene in žene do moža pač lahko zahteva žrtev. Brez dvoma je bila, je in bo žena, ki mora največ žrtvovati. Ako je v prošlosti to delala nezavestno, bo v bodoče delala zavestno. Vprašanje je le, kako daleč sme iti to žrtvovanje, da ne postane krivica na njeni osebi. To vprašanje je seveda zelo individualistično in ga moramo prepustiti samoodgovornosti posameznih oseb. Nekaj pa je jasno: *«Spoznanje o pomenu materinskih dolžnosti ne kaže le potrebe nadaljnjega izobraževanja ženskega spola, temveč tudi potrebo povsem drugega uvaževanja matere, ki se mora izražati v javni poziciji. Zakaj kolikor tudi opazamo matere v besedi in podobi, učinkujoča sila ta kult še ni.*

Ne moremo pa tajiti konflikta, ki ga povzroča ženski, ki je ali bo mati, lastno duševno udejstvovanje. Le površni duhovi lahko mislijo, da se ženska udejstvuje duševno vedno «faute de mieux», kar vedno lahko zakrije z materinsko požrtvovalnostjo. Duševno udejstvovanje — ne zamenjajte s poslovnim udejstvovanjem — je nekaj pravitako elementarnega v nadarjeni ženski kot v moškem, le da je ženska s svojim spolom bolj vezana in da se v žrtvovanju, ki ga zahteva izvrševanje materinskega poklica, težje bori zoper neizbežni egoizem vsakega duševnega delavca. A ravno v tem boju tem globlje temeljita zavest o vzvišenosti njene materinske naloge in čistost nagona po udejstvovanju.

Veliki ljudje so mnogo ljubili. Predvsem velja to za žensko, ki je ustvarjena, da je genij ljubezni. Kjerkoli pogledamo v intimno duševno življenje genijalne ženske — skoro brez izjeme opažamo poglobljeno v nadvse resno pojmovanje materinskega poklica. Iz fizičnega materinstva povprečne ženske se je razvilo duševno materinstvo, ki je žensko v notranjosti izpremenilo in ji po besedah George Sandove podelilo drugi krst.

Žena v Rusiji. (P. Primorčeva.)

Poslaništvu sovjetske ruske vlade v Kristjaniji načeljuje dr. Kolontajeva. Prej je bila ministerka; neumorno se je bavila s problemom žene in dece. Uverila se je, da je za uresničitev komunističnega programa neobhodno potrebno vzgojiti ženo, dvigniti vrednost njenega življenja in dela, da se čim pravilneje reši vprašanje materinstva. Zato je kmalu odložila ministerski portfelj ter prevzela načelnitvo ženskega odseka v stranki. Tam ni bilo treba le organizirati feminističnega gibanja, temveč je morala prav iz temelja zasnovati pokret za pojmovanje in uvaževanje žene na socialnem in delovnem polju.

Po mnenju dr. Kolontajeve je najvažnejša stvar ženskega vprašanja problem materinstva in deteta, glasovalno pravo je manjše važnosti. Prava svoboda za ženo je priznanje njene osebnosti, popolno spoštovanje materinstva, uvaževanje dece kot socialne vrednote. V to svrhu je organizirala poseben urad, ki se bavi z vsemi tozadevnimi vprašanji. Otvorila je zavode, zavetišča za matere in za deco. V svojem področju je imela nešteto uradov, ki se tudi po njenem odhodu v inozemstvo vestno in smotreno bavijo s to nalogo.

Kolontajeva zahteva, da se morajo tudi žene posvetiti poedinim poklicem kakor moški. Udejstvovati pa se morajo v onih panogah, ki odgovarjajo ženski naravi in nje namenu. Človeško družbo je treba urediti tako, da bo napor razdeljen, v ravnotežju. Preobraziti se mora lice družine; ne sme več biti žen, ki bi služile možu le zato, ker jih je poročil. Vsak član človeške družbe ima svojo nalogo, vsak zasluži uvaževanje kot delovna moč, ki je neobhodno potrebna socialnemu organizmu.

Seksualni problemi so jo od nekdaj zanimali. Po njenem mnenju je to vprašanje važno z vseh vidikov: s higijeničnega, socialnega, z gospodarskega in moralnega. Današnji zakon temelji na ekonomičnem odnošaju obeh zakoncev in ne bo ga več v bodočnosti, kakor ga ni bilo v prošlosti.

Morala tega vprašanja je zapopadena predvsem v zdravstveni odgovornosti. Toda ljubezen ne bo imela manjše važnosti v teh odnošajih, njena stopnja se celo dvigne; uvaževanje tozadevnega duševnega stanja se bo izpopolnilo v morali in higijeni. Moderna žena čuti v zakonu neko vez, neko težko verigo, četudi manjka formalne vezi. Ekonomska potreba je napravila iz žene pasivno bitje, odvisno od moža. Nova žena pa, ki bo sama morala nositi materialno breme eksistence, bo gledala problem seksualnih odnošajev z nezavisnostjo in ravnodušjem. Doslej so imeli materinsko veselje kot komodno nadomestilo ženske sreče. Večkrat slišimo može, ki žive svojim užitkom in poželjenjem, kako hladnokrvno govore: O, moja žena je srečna, ima svoje otroke, ne potrebuje nič drugega...»

Zakon je kot stanovanje; šele črez čas opazimo, da na gotov kraj nikoli ne posije solnce. Večkrat se temu privadimo, prilagodimo, udamo. Današnja oblika zakonske vezi siroti dušo in nikakor ne pripomore k dviganju in razvoju človeške čuvstvenosti. Današnji rod ne utegne ljubiti!

Neločljiv zakon, pozne poroke, škodljivo odrekanje mladine v najboljših in za osnovanje družine najpripravnejših letih, propadanje najboljših oseb potom prostitucije, železna strogoost javnih predsodkov glede «dece ljubezni», ki so in bi često bila med najzdravejšimi in najdragocenejšimi predstavniki detinstva, razne druge neprilike, izvirajoče iz hinavskih postav: to so uspehi sedanje morale, katere pot vodi v propadanje plemena, v telesno-duševno in moralno pogubo.

Zaščita mladega delavskega rodu, zaščita matere in dece, boj proti prostituciji in slično tvorijo del socialističnega programa.

Kako bo z deco bodoče človeške uredbe? Biologično je dete do treh let lastnina matere, potem lastnina družbe. Materinsko čuvstvo se mora dvigati, toda ne kot izrecni pojem. Tudi materinstvo mora biti pametno. Ni se treba bati, kar se tiče ljubezni, gotovo bo še bodočim rodovom predmet oboževanja. Da se more človek boriti, živeti, ustvarjati, se mora čutiti zaščiteneža in cenjenega. Kdor si je v svesti, da je ljubljen, se čuti tudi bolj uvaževanega. Idealna zveza je in bo monogamija, temelječa na veliki ljubezni, toda ne neminljiva in tlačanska. Čim bolj je komplicirana duševnost, tem bolj je nje sprememba neizogibna. Svetost materinstva bo v novi družbi splošno priznana.

Kolontajeva je izdala knjigo «Nova morala in delavski razred», tudi drugje je mnogo pisala, predvsem se bavi z naziranjem o spolnem odnošaju moža in žene ter s socialno vrednostjo družine. Ob njene smeje misli se izpodtikajo celo lastni somišljeniki v Rusiji, vendar ima na svoji strani tudi nepregledno množico vnetih pristašev in pristašic. Pri svojem organizatoričnem delu je dobila mnogo sotrudnic in je dosegla že prav lepe uspehe. One, v katerih je materinski čut izrazito razvit, se bavijo z deco tistih žen, katere se raje udelejštujejo drugje; mnoge so prevzele delo po javnih kuhinjah, druge čiščenje i. t. d.

Vsekakor je dr. Kolontajeva samonikla, svestna in neumorna bojevnica za vse one probleme socialističnega programa, ki se dajo rešiti s sodelovanjem polnopravne ženske osebnosti.

Po rojstvu je Poljakinja, njen oče je bil namreč poljski stotnik v ruski armadi. Poročila se je tudi s stotnikom Kolontajem, toda kmalu sta se ločila. Njen drugi soprog je Dibenko, član kronstatske mornarice, ki se je proslavila po znani revoltti. Vendar nastopa nova poslanka v javnosti še vedno pod imenom prvega soproga.

Negovanje sobnih rastlin. (Just Ušaj.)

Gojenje cvetlic v loncih je pri našem ženstvu splošno priljubljeno; vendar je na deželi bolj razvito kakor v mestu. Meščansko ženstvo toži, da nima prostora v stanovanju, ali pa da je stanovanje za gojenje cvetlic neprimerno, največkrat premalo solčno. Nekatere mestne gospodinje se pritožujejo, da jim sobne rastline ne uspevajo vsled plinske razsvetljave v stanovanju. Pri mnogih drugih mestnih stanovanjih pa primanjkujejo primerni balkoni, na katere bi se iznosile hirajoče in prezračena potrebne sobne rastline. Kljub vsem tem težkočam je pa vendar mogoče gojiti sobne rastline skoraj v vsakem stanovanju; seveda ne vseh, ampak le one, ki imajo za svoje uspevanje skromnejše zahteve.

A) Kako razmnožujemo sobne rastline.

Sobne rastline si lahko sami razmnožujemo; le nekatere, ki se na domu težko dajo vzgojiti, kupimo rajše pri vrtnarju. Razmnoževanje sobnih rastlin se vrši potom setve, potaknjencev, grebenic, delitve in cepljenja.

Za setev so najboljši lonci in zabojčki iz lesa. Te posode morajo imeti na dnu luknje za odtok vode. Te luknje se ne smejo nikdar zamašiti; pri nasipanju zemlje pa poveznemo čez nje črepinje, da bi jih zemlja ne zamašila. Za setev potrebna zemlja mora biti lahka in rahla. Ilovnata zemlja je težka in zato je za setev ne smemo uporabljati. Najboljše je, da zemljo pred uporabo presejemo skozi rešeto. Cvetlično seme naj bode enoletno, ker večletno je le malo ali nič kaljivo. Cvetlično seme ne sme priti globoko v zemljo, zlasti drobno ne. Seme je posejati po vrhu zemlje in potem ga je pokriti s tenko plastjo presejane zemlje. Konečno se z majhno deščico zemlja nekoliko pritisne. To je potrebno pri drobnem semenu, pri debelejšem naj se to opusti. Moram tudi opomniti, da se seme pregosto ne sme posejati, ker pregosto iznikle rastlinice prav rade segnijejo. Nadaljnje negovanje mlade setve obstoji v rednem in umerjenem zalivanju in izredčenju pregostih rastlinic. Ko so rastlinice nekoliko odrasle, jih presadimo v posamezne lonce.

Razmnoževanje sobnih rastlin potom setve je pri večini sobnih rastlin težavno in v sobi težko izvedljivo. Zato pa setvi, če je le mogoče, radi izbegnemo, in rajši razmnožujemo sobne rastline na druge načine, ki so lažje izvedljivi.

Pri nas je najbolj poznano razmnoževanje sobnih rastlin s potaknjenci. V to svrhu se odreže vršiček in se vtakne v peščeno zemljo; najboljše v bližino lončevega roba, ker se tu najrajše prime. Potaknjence nekaterih rastlin, kakor n. pr. od oleandra in ficus-a, vtaknemo v steklenice z vodo. S potaknjenci lahko razmnožujemo večino sobnih rastlin; zlasti pa vse kaktuse, krizanteme, vse viseče in plazeče rastline, kakor tradeskancije, asparagus in razni živopisani čolensi in vse begonije itd.

Razmnoževanje z grebenicam in z delitvijo je zelo priporočljivo in lahko izvedljivo. Seveda se na ta način dajo razmnoževati le nekatere rastline. Razmnoževanje z grebenicami izvršimo na ta način, da upognemo eno ali več mladik ali veje ene rastline in jih na upognjenem mestu zagrebemo z rahlo zemljo. Grebenica se torej razlikuje v toliko od potaknjenca, da ostane grebenica še nadalje spojena z rastlino-materjo, dočim je potaknjenc od rastline-matere odrezana mladika ali nje košček. Ko se je pa grebenica prijela in pognala korenike, jo odrežemo od

rastline-matere in jo presadimo v drugi lonec. Z delitvijo pa razmnožujemo na ta način, da cele rastline podelimo na več manjših rastlin. Na ta način se dajo pomnoževati vse rastline, ki imajo pod zemljo gomolje, čebulice in podzemeljska stebila, ki se v toliko razlikujejo od navadnih korenin, da imajo na sebi očesa. Podzemeljska stebila ima vsem dobro znana perunika (*Iris germanica*), georgina, aspidistra in mnoge druge.

B) Kako je zalivati sobne rastline.

Rastline v loncih moramo redno in skrbno zalivati, ker je od pravilnega in pravočasnega zalivanja odvisno njih uspevanje. Rastline moramo umerjeno zalivati, ker jim preobilno in preogosto zalivanje zelo škoduje. Vsled preobilne vode se skisa zemlja in segnijejo korenike. Ravnotako je napačno odlašati z zalivanjem toliko časa, da rastline vsled pomanjkanja vode ovenijo. Naglo menjanje suše z vlago je rastlinam tudi škodljivo, zlasti pa enoletnim rastlinam in takim, ki imajo sočnata stebila. To naglo menjanje suše z vlago je tudi vzrok, da cvetlice na balkonih, ki so preveč solnčni, ne uspevajo, če ne ovijemo lonca v mah ali žaganje. Nekateri zalivajo redno v gotovih presledkih, ne gledè na to, če je zalivanje potrebno ali ne. Tako zalivanje je seveda škodljivo. Rastlina ni ura, katero moramo redno in v določenih presledkih navijati, ampak je živo bitje, katerega življenjske potrebe so odvisne od raznih okolišnosti. Zato se moramo pred vsakim zalivanjem prej prepričati, če je rastlina zalivanja potrebna ali ne. Če so rastline v majhnih loncih, je suha zemlja na površju vedno znak, da je zalivanje potrebno. V velikih loncih ali zabojih pa ni vedno tako. V takih loncih je zemlja pri vrhu lahko suha, dočim je v sredini lonca lahko še dovolj vlažna. V tem slučaju se lahko prepričamo, če je rastlina zalivanja potrebna ali ne, s tem, da potolčemo s kakim ključem po loncu in poslušamo njega glas. Če je rastlina zalivanja potrebna, doni lonec votlo in drugače, če je zemlja v njem še dovoljno vlažna. Seveda mora biti lonec cel, ker počen lonec vedno votlo doni. Zalivati moramo, zlasti po zimi, vedno umerjeno, ker je v tem času prevelika vlaga zelo škodljiva.

Za zalivanje je najboljša potočnica in deževnica in voda iz ribnikov in mlak. Če smo pa kljub temu vsled pomanjkanja druge vode prisiljeni, rabiti studenčnico, jo moramo pred uporabo natočiti in pustiti jo delj časa na solncu ali v topli sobi. Voda mora biti vsaj tako topla, kakor je zemlja v loncu, ker je drugače rastlinam škodljiva.

Rastline, ki stoje na balkonih, zalivamo zjutraj ali pa kasno zvečer, ko je zemlja hladna; v sobi pa je dnevni čas zalivanja brez pomena. Pri zalivanju v sobi postavimo pod lonce podstavke, da se vanje odteka voda. Te podstavke pa moramo, čim je preobila voda iz loncev odtekla, odstraniti. To je zelo potrebno storiti, ker bi rastline vsled stoječe vlage v loncu kmalu usahstile.

One rastline, ki so vsled zanemarjenega zalivanja ali vsled preobilega solnca ovenele, je po zalivanju potrebno tudi poškopiti. Tudi to moramo storiti s temperirano vodo.

Končno omenjam, da rabijo nekateri radi lepšega ali pa zato, ker se zemlja v njih tako hitro ne osuši, glazirane in barvane lonce. Taki lonci so za rastline škodljivi, ker branijo dostop zraku h koreninam, kar pa rastline zelo potrebujejo za uspevanje.

Zgodovinski popis kuhinje. (J. Breščakova.)

Kuhinja ni, kot bi hoteli nekateri moralisti, le razvada moderne civilizacije, umetnost za pripravljane okusnejših jedil: pač pa je njena naloga napraviti jedi prebavljivejše in redilnejše.

Nič menda ni starejšega kot umetnost kuhanja, lahko bi rekla, da se je rodila s človekom. Do največjega ugleda pa je dospela v Atenah; kralji, poeti in učenjaki so se ji klanjali: celo filozofi se niso izogibali uživanju, kojeja je nudila v onih časih kuhinja. Tudi stari Rimljani so visoko uvaževali to umetnost; dokazuje nam to sloveči Cincinato, ki si je sam obdeloval vrt, ter požrešni konsul Curio Dentato, ki si je sam kupal kosila.

In ko so se pozneje Rimljani polastili dela Afrike, Sicilije in Grčije, ko so obogateli na stroške premagancev, takrat so prinesli v Rim vseh božjih dobrot, ki so se našle pri tujcih. Posledica tega je bila, da so postali obedi tako obilni in bogati, da je morala vlada napraviti nove zakone za preprečitev luksusa in previsokih stroškov.

Bilo je vsega, kar je zamoglo vzbuditi tek, uporabljali so pri tem stvari, kojih si ne moremo niti predstavljati.

Prinesli so iz Afrike kokoši, tartufe, faraonc s Grškega, zajce s Španskega, pave iz Azije; po vrtovih so gojili marelice iz Armenije, breskve iz Perzije, kutnje iz Sidona in takozvani lampone z daljne gore Ide. Prvo mesto pa je vedno imelo ribje meso: ribe iz daljnih krajev so prinašali v posodah polnih medu, kupci so se kar trgali zanje, tako da se je navadno cena višala kot v pravljicah. Tudi pijače niso bile pozabljene: vino z Grškega, s Sicilije je razveseljevalo povabljenec razkošnih Rimljanov. Seveda so se vina razlikovala, bodisi po starosti ali po domovini; zato pa so vsakemu vrču vtisnili «rojstni list». Da so bila dišeča in sladka, so jim dodajali raznih ekstratov iz zelenjav in rož. Tudi Galci so zelo cenili vino. Diodoro pripoveduje, da so dali za anforo te pijače sužnja. Bila je takrat zelo priljubljena tako imenovana kondita, koja je žgala v ustih ter vplivala razdražljivo na želodec.

Tako so sanjali Rimljani današnji alkohol, ki je bil iznajden šele več stoletij kasneje.

V tistih časih ni bilo treba, da je kuhar iskal redilna jedila, ali tečna in zdrava; zadovoljili so se z jedmi, ki so bile okusne. Glavna zabela v kuhinji je bilo olje.

Dober kuhar je v Rimu dobival dvajset tisoč lir mesečne plače. Ko je nekoč Kleopatra hvalila svojega kuharja, ga je njen ljubimec Antonio poklical predsé, nakar ga je objel, mu posadil svojo krono na glavo ter mu v plačilo podaril neko mesto v svojem kraljestvu. Zdravnik Filota je pripovedoval pradedu Plutarha, da je videl v kuhinji Kleopatre osem prašičev, ki so se pekli na ražnju. Ko je vprašal kuharja, koliko bo gostov, mu je ta odgovoril, da jih je dvanajst; nekaj prašičev so dali na raženj prej, druge pozneje, na ta način je imel povabljenec ob vsaki uri, kadar se mu je zljubilo jesti, pravkar pečenega pujska. Nadalje je bila navada, da so deli kar celega mrjasca pred gosta; ti prašiči so bili posebno tolsti in za pojedine nalašč zrejeni. Nekateri so jih napolnili z raznovrstno divjačino, z ribami ali s pečenimi ptiči; tako napravljene so cele predstavili na mizo pred gosta. Nobene živali niso jedli vse razen kljunača, od drugih so jedli le one dele, koji so jim bolj ugajali.

Za Cezarja je bila požrenost na takem višku, da so jemali po jedi prašek za bljuvanje.

Neki Rimljan, ki je v času Pompeja iznašel sredstvo za rejo pavov, je zaslužil v malih letih 60 milijonov sestercev (42 milijonov lir). Apicinio je postal svetovno znan, ker je izumil nekatera kuhinjska orodja. Ravno ta gastronom je spisal knjigo o kuhanju in je tudi izumil metodo za ohranjevanje sveže školjke. Rimljani so začeli postajati tako pretirani v jedi, da so belili salato z mlekom; da so bili prašiči in kokoši bolj tolsti, so jih hranili s kruhom, namočenim v mleku.

Vitelio je ukazal izdelati velikanski krožnik, «Scudo di Minerva» imenovan, kate-rega so napolnjevali z mnogimi najfinejšimi jedili. Njegov brat Lucio je pogostil tega

imperatorja in njegove prijatelje z večerjo, pri kateri je bilo serviranih 2000 vrst rib in 7000 vrst ptičev. Vitelio je navadno vabil svoje prijatelje v goste, in vsaka večerja ali kosilo ga je stalo najmanj 400.000 sestercev.

Kronisti pripovedujejo, da je ta imperator v 8 mesecih vladanja potrosil za gostije 180 milijonov lir.

Stari Rimljani so pri jedi ležali na posteljah, «triklini» imenovanih, ki so bile postavljene okoli miz. Japonci so rabili dolge deske, Galci so polegali na volčje kože. Pri Grkih so nekoč jedle žene in dekleta skupaj s služabniki; ta navada se je še do danes ohranila v nekaterih vaseh okoli Napolija. Pri pojedinah so že od nekdanj progrijniali mizo. Grki pa niso imeli te navade, ampak so brisali mize z gobo, namočeno v raznovrstnih parfumi. Posode, katere so rabili pri gostijah, so bile iz zlata ali srebra, posute s smaragdi in rubini.

V XVI. stoletju je bila kuhinja jako popolna. Katarina Medicejska, ki se je poročila na Francosko, je prenesla na novi dvor italijansko kuhinjo, vendar moramo kljub njenemu velikemu vplivu priznati, da so Francozi izumitelji moderne kuhinje; dali so ji ime *clausurée*. Najbolj je procvitala v času kralja Ludvika XIV. Takrat je Francija začela diktirati modo v oblekah sporedno z *hors-d'oeuvres* za lepe dame in *gourmande*, mode za *coiffure* in *ragouts*.

Revolucija je potegnila v svoj vrtinec tudi umetnost kuhanja, toda slava Napoleona in njegov dvor sta ji zopet dala novo življenje. Tako so Francozi še danes ponosni, da kraljuje njih kuhinja, moda in jezik od vzhodne do zahodne Evrope. Angleži so hodili vso drugo pot kot pa Italijani in Francozi; oni so pravi umetniki v pečenju mesa; njih *beef-steak* in *roast-beef* sta res svetovno znana, Španci jedo radi čokolado in fave, njih specialiteta je *olla-podrida*. Njihova kuhinja je skoro podobna italijanski. Nemška kuhinja se razlikuje od drugih po obilih slaščicah. Rusi jedo dosti prašičjega mesa. Turki pa sploh ne jedo slaščic, ako niso namočene v raznih parfumi.

Kuhinja zahteva več znanja kakor pa marsikateri drugi poklic. Vešč in dober je le kuhar, kateri vsaj nekoliko pozna kemijo, botaniko in fiziko.

V našem stoletju, ko človeštvo toliko napreduje in ko je korist postala največji cilj filozofa, je pač nemogoče, da ostane kuhinjska umetnost še nadalje tako nepoznana. Celo zdravniki nam priporočajo, da naj se kuhinji vedno bolj posvečamo. Naše okusne juhe in prikuhe so mnogokrat bolj koristne bolniku kot pa vsa zdravila iz lekarne. Koliko boleznim se lahko izognemo in koliko bolezni lahko ozdravimo s tečno hrano: iz skrofuloznega otroka zraste krepak človek; *nervoznemu*, *bledemu* in *slabokrvnemu* dekletu je najbolje zdravilo dobra hrana. Da, lahko rečemo, celo jetične ljudi dostikrat ozdravi dobra in tečno pripravljena hrana.

Lepo je biti mlad! (Poldi Leskovčeva.)

Poredno se luna smejala
je sredi neba.

Še slavček se nama je rogal
kraj tihih vodâ.

Tam v travi sva rosnî sedela
sred gluhe noči,

brez praznih besed razumela,
kaj v duši drhti.

Čutila ni duša ljubezni,
ne praznih nad;
slutila le večno resnico:
Lepo je biti mlad!

IZVESTJA

DRUŠTVENA POROČILA

Žensko dobrodelno udruženje.

«Žensko dobrodelno udruženje» se je tudi v tem letu udejevalo v vseh treh panogah svojega delovanja.

Prosvetni odsek se je bavil z izdajanjem glasila, katerega je skušal izpopolnjevati z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Zanimanje ženstva za «Ženski Svet» čedalje bolj raste, kar dokazuje, da naša žena stremi po izobrazbi in napredku.

Poleg glasila je skrbel prosvetni odsek za predavanja. Pri Sv. Ivanu so bila tri: «Žena in zakon», «Vzgoja naše mladine», «Slabokrvnost»; pri Sv. Jakobu: «Tuberku-loza», «Dekliška vzgoja», «Bledica»; v proseško-kontoveljskem tečaju pa «Načela moderne vzgoje».

Dobrodelni odsek je izdal naj-potrebnejšim udeženkam denarne podpore, živila in revnim otrokom oblačila, posebno o priliki počitniške akcije. Počitniška akcija je tudi delo dobrodelnega odseka, ki je kril tudi vse tozadevne stroške. V to svrhu je bil priredil pri Sv. Ivanu čajanko.

Odsek za ročna dela je smotreno nadaljeval svoje delo. Budil je zanimanje in ljubav za koristno delo v tečajih, kjer se naše mladenke in žene družijo, da si z raznimi ročnimi deli kratijo čas in nauče ročnih del, ki so zlasti za vsako mladenko kot bodočo gospodinjjo in mater velike koristi.

Poleg šest že delujočih tečajev je odsek ustanovil v zadnjem času tri nove tečaje: v Sv. Križu, v Klancu in v Barkovljah. Vsi tečaji so dobro obiskani in pričajo, da se naše ženstvo zaveda.

Tečaj v Klancu. Prošnji našega ženstva iz Klanca in sosednih vasi se je «Ž. D. U.» odzvalo ter osnovalo pod svojim okriljem tamošnji odsek za ustanovitev tečaja za ročna dela, ki se je otvoril 27. novembra. V ta tečaj se je prijavilo lepo število naših mladenk iz Klanca in bližnjih vasi.

Povojno življenjsko naziranje, ki je tiralo zlasti našo mladino samo v razveseljevanje in zabave ter brezdelje, hvala Boгу, pojenjava. Ženstvo začenja spoznavati, da je tudi v delu zabava, ki daje poleg moralne koristi tudi materijalno, dočim prinašajo prečešče zabave, osobito pa plesi, ponajveč le škodo. In tako je prav. Dejstvo, da se čim češče oglašja naše ženstvo s prošnjo za ustanovitev tečajev za ročna dela, priča, da smo na poti ozdravljenja in da se naša žena vrača k pridnosti, ki je tako dičila naše prednice. Zato iskreno

pozdravljamo te nove sotrudnice pri našem delu.

Tečaj v Sv. Križu pri Trstu je otvorilo «Ž. D. U.» 6. nov. t. l. V to svrhu se je osnoval tam odsek s svojim odborom, kateri prav agilno deluje in je zbral v svoje kolo prav lepo število udeženek, katerih večina se je prijavila za posečanje tečaja. Kakor v drugih naših tečajih, tako poučujejo i tu tri izučene moči:

a) vse vrste vezanja, kvačkanja in pletenja,

b) šivanje perila in oblek, krpanje in popravljaje oblek,

c) kleknanje, bolj znano pod imenom «idrijske čipke».

Poslednja panoga ženskih ročnih del, ki je posebno razvita v Idriji ter jo naše tamošnje sestre gojijo že oddavna, zadobiva čedalje večji razmah in je postala kaj priljubljena tudi v naših krajih, kjer je bila še v predvojnih časih bolj redka prikazen. Naše deklice, mladenke in tudi marsikatera žena se pridno uči kleknanja, kar je jako razveseljivo. S tem si čipkarica poučno kratí čas, kajti poleg urno se sukajočih prstov zaposluje tudi duh, kateri mora miselno pomagati roki, da lahko upodablja z nitjo razne več ali manj zapletene vzorce. Tako si dekleta z lastnim prijetnim trudom izgotové okraske za raznovrstno perilo in ni treba segati po tujem izdelku. Novim sodelavkam našega udruženja želimo najlepšega uspeha in vztrajnosti na začetni poti.

— a —

«Žensko dobrodelno udruženje» priredi tekom maja l. 1925. II. razstavo ženskih ročnih del. Opozarjamo zato naše udeženke po tečajih in naročnice «Ženskega sveta», katere izvršujejo dela po naših prilogah, da marljivo posečajo naše tečaje ter izvršijo kolikor mogoče mnogo ročnih del, da bo naša II. razstava po množini in kakovosti prekosila prvo. Zbrale smo si ugodnejši letni čas, da se je bodo razstavljalke in posetnice lahko udeležile v obilnem številu. II. razstava bo skupna za vse tečaje in udruženke, toda vsak odsek, odnosno tečaj razstavi svoja dela tudi še posebej v svojem kraju, da se domačini pričajo o koristi naših tečajev in o pridnosti njihovih udeženek.

‡ Minuli mesec sta nam umrli dve marljivi in zavedni članici: Marija Švageljeva v Barkovljah in Danica Bra-tuževa pri Sv. Jakobu. Blag jima bodi spomin!

Splošno žensko društvo v Gorici je priredilo zadnje dni izredno bogato razstavo ženskih ročnih del. Daljše poročilo o njej objavimo v prihodni številki, ker je bila ta zaključena že pred zatovitvijo razstave.

PO ŽENSKEM SVETU

Kongres Male Ženske Antante je zboroval v Beogradu prve dni novembra t. l. Udeležila se ga je poleg delegatkinj iz Češkoslovaške, Poljske, Rumunske in Grške tudi nebrojna množica Jugoslovanek, bodisi kot društvenih zastopnic ali pa poedinih pristašic ženskega pokreta. Zborovanje je obsegalo 6 velikih sej in je imelo v programu:

Poročilo odbora o delu v letu 1923./24. doseženih rezultatih pri izvrševanju postavljenega cilja. Poročilo o mirovnem kongresu v Londonu — poročila gospe Flaminikova. Poročilo o kongresu Int. lige za mir in svobodo v Washingtonu — poročila gospe dr. Tilicka. Poročila o položaju nezakonskega otroka v državah M. Ž. A. Diskusija o predlogih za izpmembo državljanskega zakona zaradi izboljšanja položaja nezakonskih otrok; na kakšen način naj se deluje, da se v javnem mnenju izpremeni mišljenje o tem vprašanju. Kako naj se zbudi v ženah zavest o njihovih državljanskih dolžnostih in pravicah. Poročilo o tem, kako da je razpoložena javnost napram feminističnim vprašanjem v državah M. Ž. A. Poročila vsake države o vprašanih zunanji politike, ki so na dnevnem redu v svrhu obvestitve M. Ž. A. Predlogi o administrativni razdelitvi dela M. Ž. A. na sekcije: na politično, zakonodavno, ekonomsko, časopisno. Kandidacija za izvolitev zastopnice M. Ž. A. v Int. Ž. Savez. Predlog za osnivanje revije M. Ž. A.

Program dela za bodoče leto. Volitev predsednice. Slučajnosti.

Za novo predsednico je bila izvoljena gospa Leposava Petkovičeva, glavna iniciatorica ženskega gibanja v državah Male Antante; podpredsednica je Rumunka ga. Cantacuzena, generalna tajnica ga. G. Vlačić-Zambonijeva, blagajničarka pa gđč. Atanackovičeva. Prihodnji kongres bo novembra 1925. v Atenah.

Zadnja seja je bila posvečena sestavi definitivnega programa za delo v prihodnjem letu. Predvsem se ima proučiti zakonsko pravo, vprašanje manjšin v državah Male antante, vprašanje nezaposlenosti žensk, posebno uradnic in delavk. Končno je bilo sklenjeno, da se otvori obsežna arheta o vplivu dela na žensko mladino, zaposleno v industriji, obrti in drugih gospodarskih podjetjih.

Ženska Mala Antanta si je stavila dalje važno nalogo, ki mora nedvomno interesirati tudi moške, t. j. vprašanje o izmenjavi produktov. Stojoč na stališču, da je ekonomija temelj vseh političnih gibanj, bodo vse ženske, organizirane v Ženski Mali Antanti, delovale za čim živahnejšo izmenjavo produktov. Mesto da bi se obračale za posameznije potrebne predmete na druge države,

bodo kupovale in tudi prodajale vse v domači državi. V tem smislu je bila izvršena tudi razdelitev v sekcije. Vprašanje o zakonskem pravu je prevzela nase gospa dr. Tilicka (Poljakinja) in bo referirala o njem v Atenah, vprašanje o zaposlenju ženske mladine v industriji, obrti in drugih podjetjih gđč. Atanackovičeva (Jugoslavija), vprašanje o manjšinah v državah Male Antante gospa Purkinova (Češkoslovaška), o ekonomskem problemu pa bo referirala v Atenah gospa Botez (Rumunka).

S kongresom je bila združena tudi razstava ženskih ročnih del iz držav Male Antante. S tem je zadobilo zborovanje pravi značaj edinstva; pokazalo je sliko ženskih naporov v gospodarskem ustvarjanju in narodni umetnosti. Številne oficijelne čajanke in banketi pa dokazujejo, kako avazujejo žensko kulturno prizadevanje tudi razne oblasti, zlasti vladni predstavniki udr. držav.

«Kolo srpskih sestara» v Beogradu je imelo pred kratkim 22. redni občni zbor, katerega so se udeležile zastopnice vseh 90 podružnic. Iz tajništvega poročila, ki priča o tradicionalno neumornem društvenem delu, je posebno zanimiv oni odstavek, ki opisuje novoustanovljeni društveni dom. Okoli 1000 žen more v njem hkrati dobiti zavetja. (O tej ustanovi smo že predčasom poročali). Šabska podružnica si je tudi osnovala dom, kjer je nameščenih 50 sirot; članice pa morajo iz lastnih sredstev prispevati za nabavo žimnic, živil, kuriva itd. V domu je tudi delavska šola, katero članice istotako vzdržujejo z lastnimi sredstvi, ker prispeva država samo 1000 Din. mesečno.

Politične bojovnice. Letošnjo jesen so bile v Ameriki in na Angleškem državnozborske volitve. Ker imajo v obeh državah tudi žene volilno pravico, naj nakratko poročam o njih uspehu.

V obeh državah so se žene pridružile poedinim političnim strankam zato jh je tudi doletela skupna usoda. Na Angleškem so pooreli liberalci in z njimi seveda tudi njih ženske kandidatke. Prej je bilo v zbornici 8 poslank, sedaj le 4. V Ameriki pa triumfirajo feministke, ki imajo kar 8 zastopnic. Angležinke so se udeležile volitev polnoštevilno in z velikim navdušenjem, a vendar niso imele uspeha, ker so bile njih kandidatke baš v onih strankah, ki so poražene, zlasti liberalna in laburistična. Angležinke smejo voliti in tudi biti izvoljene s tridesetim letom; volilno pravo ima vsaka, ki gospodinja, četudi le v svoji mesečni sobi, za katero plačuje najemnino. Na volišču se je trlo volilk: v ranih jutranjih urah so prihajale kmetice, delavke, gospodinje; opoldne so volile uradnice, prodajalke i. sl.; dame iz visokih krogov pa so volile od 5—7 popoldne, to je v času, ko navadno hodijo na «čaj».

Slušaateljice na ameriški univerzi v Hackensacku so osnovale poseben klub, ki ima v pravih odpravo vse moderne ženske ničumnosti. Prišeči so morale sledeče: «Zavezujemo se, da se bomo oblačile priprosto, ne nosile prekratkih oblek in ne brez rokavov. Zavrgle bomo vsa kozmetična sredstva, lepoticija, barvanje ustnic in oči, puder in pomade. Ne bomo pušile, ne preklinjale doma in v javnosti.»

MATERINSTVO

S čim obdarimo otroka za Božič. Sveti božični večer s svojim vekovitim čarom, s svojim opojno-vzvišenim veseljem zlasti za mlada srca se bliža. Srečni roditelji, kateri imajo kopico otrok in dovoljna sredstva, razmišljajo pravočasno, kako bi najbolj razveselili svojo deco. Pri tem se v prvi vrsti ozirajo na izražene želje svojih malčkov. To pa ni v pre mnogih slučajih priporočljivo. Izgovor starišev, češ «moram to ali ono kupiti, ker si otrok tako želi» — je prazen.

Oglej si ostanke minolega božičnega obdarovanja, pa se prepričaj, kako slaba je bila izbira. Malodane vsi predmeti leže pokvarjeni, razmetani in pozabljeni v tem ali onem kotu, ako jih ni prej usmiljena roka izročila plamenu ali pa vrgla na smetišče.

Ker ni bila izbira daril prava, so kmalu izgubila za otroka ves čar in zanimanje. Zato morajo stariši, predno se odločijo za oni dar, pomisliti, ali je dotična stvar primerna duševni stopnji otroka, ali razume njen pomen, bo znal darilo, bodisi igračo ali drugi predmet, primerno uporabiti. Zato je povsem napačno, če gledajo stariši pri nakupovanju le na razne novosti, s katerim naj iznenadijo otroka.

Starejši otroci v mnogih slučajih izražajo primerne želje in stariši naj se prepričajo, koliko bi jim koristilo, če jim izpolnijo želje. Manjša deca pa osredotoči večinoma vse svoje želje na več ali manj sijajne igrače. Opravičljivo je popolnoma, če skušajo stariši ugoditi, kolikor jim je mogoče, svojim malčkom, toda pri tem naj s svojim vplivom vzbude otroku zanimanje za ta ali oni predmet, to ali ono igračo, ki bi bila otroku primerna, bi ga razveselila in bi mu istčasno koristila. Pripravijo naj otroka do tega, da se v mislih ponovno bavi z dotičnim predmetom ter konečno po njem zahrepeni. In to nikakor ni težavno; moramo le pravočasno opozoriti otrokov duh baš na predmet, katerega smo mu namenili. Ni treba, da je dar bogštevski kakò dragocen — malodane vsakdo lahko razveseli otroka po razpoložljivih sredstvih. Vpliva naj le na otroka, da si zaželi dotične stvari in jo vzljubi že v pričakovanju. Vsaka še tako enostavna igrača lahko razveseli otroka, mu služi v zabavo in pouk, kajti tudi z igračo se družijo podučljivost. Drage stvari, ki so

nedosegljive gmotnim sredstvom roditeljev, naj se kolikor mogoče odstranijo od duševnega obzorja otroka, da na nje pozabi, ako jih je videl in si jih zaželel. S prijazno besedo naj mu stariši pojasnijo, da so ti darovi predragi in v mnogih slučajih brez vsake koristi za otroka, ker mu nudijo le trenutno zabavo.

Najprimernejše obdarovanje za otroka so potrebni komadi oblačila, pri večjih otrokih lena in zanimiva knjiga, razne šolske potrebščine, ki so po možnosti lepše kakor običajne, mala orodja, s katerimi se vezbajo v izgotavljanju raznih predmetov, barve za slikanje itd. Za male so pa najprimernejše škatlje s kamenčki za zidanje, s katerimi «zida» po vzorcih, ki so v škatlji, dalje škatlje z lesenimi kockami, prevlečene s papirjem, da jih sestavlja dete v označene like. Tako se otrokov duh zaposluje in vežba, kar mu bo vsekakor koristilo. S tem ni nikakor rečeno, da so druge igrače izključene. Le vsak naj preudari, kaj je za otroka in gmotna sredstva roditeljev najprimernejše. S tem bo obojestransko ustrezno in božični večer bo gotovo še dolgo blažodejno uplaval na razpoloženje ter ne bo vzbujal starišem kesanja zaradi nepotrebnih in nekoristnih stroškov. Napačno je tudi obdarovati otroka s preobilico sadja in slasčic, kajti s temi si v pre mnogih slučajih otrok vsled nezmernega uživanja pokvari želodec, pa pokvari sebi in svojem vse praznike. Zato naj vlada tudi v tem zmernost, da ne bodo otroku zagrenjeni ti najlepši dnevi v letu. —B.—

GOSPODINJSTVO

Dnevni urnik za posle. Prijateljica mi je pisala, da se je razvila v listu «Ženski Svet» polemika med gospodinjo in služkinjo, ker je neka sotrudnica postavila urnik glede dela služkinje.

Ker mi list «Ženski Svet» ne prihaja v Črno goru, ne morem soditi o vsebini urnika.

Urnik za služkinjo? Je li mogoče sestaviti tak urnik? Moje trdno prepričanje je: to ni mogoče! In da bi se res sestavil, ne moge bi ga izpolnjevati.

Služkinja ne spada v krog delavke, katera pride ob določenih uri na delo in ga ob določenih uri zopet zapusti. Služkinja ni nikaka najeta delavka; pač pa pomočnica hišni gospodinji, njena desna roka pri vsakem družinskem delu. Ona nima določenega dela in določenih ur. Sploh je na razpolago gospodinji, bodisi kjerkoli in kadarkoli, podnevu in ponoči.

Čemu naj služi urnik, kadar je gospodinji dete bolno in sirota mati mora čuvati poleg njega noč in dan? Da se revica mati odpočije, mora služkinja prevzeti vlogo matere poleg bolnega deteta.

Čemu naj služi urnik, ako gospodinja oboli? Služkinja mora prevzeti vlogo gospodinje ter jo nadomestovati pri družini. Skrbeti za družino in dobrohotno z ljubeznijo srečati bolni gospodinji.

Čemu naj služi urnik, kadar gospodinja odpotuje po nujnem opravilu in izostane več dni iz doma, ter jo mora služkinja nadomestovati doma. Skrbeti, da družina ne trpi radi odsotnosti gospodinje. Čuvati malo deco v odsotnosti matere.

Čemu naj služi urnik, ko gospodinja zadene nesreča in jej umre član družine? Revica klone duhom ter v grozni duševni boli ni zmožna za nobeno družinsko delo. Je zopet le služkinja, katera prevzame svoje in gospodinjine posle ter stoji ob strani nesrečni gospodinji, ji blaži položaj, je sočutna, ponuja svojo pomoč ter udano opravlja svoje človekoljubne dolžnosti.

Takih in enakih vprašanj bi navedla nešteto, ali gradivo bi preveč naraslo ter bi ga gospa urednica »Ženskega Sveta« ne mogla priobčiti v celoti. Omejiti se hočem le na kratko: Da, potreben bi bil urnik, ali le tak, kakor sem si ga zamislila jaz in kateri bi za vedno rešil to težko in zamotano vprašanje.

Ta urnik naj bi se zval urnik ljubezni! Urnik medsebojnega spoštovanja! Edino tak urnik bi bil na svojem mestu ter bi sezidal most, po katerem bi se zblížali gospodinja in služkinja. Drugega urnika ni treba, ker gospodinja in služkinja se morata medsebojno podpirati. Nihče ne zahteva od delavke, da pri svojem delu rabi dušo in srce; pač pa zadošča le mrtvo delo, ker jo smatrajo le za stroj. Seveda ni to človekoljubno in ne pošteno, ali tako je!

Služkinjo pa je treba smatrati kot člana družine in pomočnico hišni gospodinji. Služkinja ne sme in ne more biti mrtev stroj, pač pa čuteče bitje, s plemenito dušo in blagim čutečim srcem. Da pa bode služkinja v resnici desna roka gospodinji, mora tudi gospodinja biti mati, sestra; nadomestovati mora mlademu, neizkušene mu dekletu starše. Voditi mora mlado deklo, ga učiti in vzgajati; to bodi naloga gospodinje.

Nisem čitala polemike, ali nekaj me navdaja z veseljem, in to je:

Služkinja, pripristo kmečko deklo, se brani krivice, in sicer se je brani s peresom v roki.

Razumete, kaj to pomeni? Duša službojočega dekleta je oživela. Živi duševno življenje. S tem činom je stopila v vrsto razumnikov. Razumnika je treba unoštovati, ga je treba ceniti in spoštovati!

M. Skrinjarjeva.

Pravo platno spoznamo, ako ga operemo v milnici in posušimo na zraku. Ako ni čisto platno, je oprani kos zgubančen,

če je pa pravo platno, ostane kos popolnoma gladek.

Dobro ali slabo moko spoznaš, ako vzameš od vsake po 20 g in obema priliješ po 10 g vode. Iz boljše moke bo testo trše, iz slabše pa mehkejše.

Lesni črv se prežene iz mobilij, ako namažemo vse luknjice tako s čebulovim sokom, da prodre v luknjice. Tudi laneno olje in firnez reši mobilije pred črvi.

Pozimi v snegu lahko zelo lepo očistimo preproge, in sicer na sledeči način: Preproge nesemo ven, jih položimo s pravo stranjo na snežno plast in jih na levi strani dobro iztepemo. Čudili se bomo, koliko nesnage se nabere na snegu, ne da bi se prašilo. Če položimo preproge na drugo snežno plast in ponovimo prejšnje čiščenje, je preproga kot nova.

KUHINJA

Pecivo za božično drevo. Sladkorni kolački. Mešaj 5 jajec in 50 dkg stolčenega sladkorja pol ure. Tej mešanici dodaj potem 6 dkg citronata, 6 dkg pomarančnih olukov, pol limonove lupinice, 6 dkg mandeljnov (vse to dobro sesekljano), 2 noževi konici cimeta in nekoliko nageljnovih žebic. Tej zmesi dodaj 50 dkg moke, testo zvaljaj in ga nareži v razne oblike: srčke, kolačke, zvezdice. Spretna risarica ne rabi modelčkov, nego zarezje sama kar z nožem listke, torbice i. dr. tako, da označi ročke, katere priveže z nitko na smrečico. Izrezane oblike položi na pločo, ki jo prej namaži z voskom, in nasti tako čez noč. Drugi dan speci in polij z limonovo glazuro. Prav dobro!

Medeno pecivo. Vzemi 35 dkg moke, 21 dkg sladkorja, 11 dkg medu, nekoliko cimeta, nageljnovih žebic, limonove lupine, nožovo konico natrona, 2 celi jajci. Ugneti testo, razvaljaj, izreži oblike, naloži na pločo, namazano z voskom. Namaži pecivo po vrhu z raztepenim jajcem in speci. Jajčna glazura mora biti tanko namazana in prav malo osoljena.

Čokoladne zvezdice. 18 dkg nečupljenih mandeljnov, 12 dkg stolčenega sladkorja, 6 dkg surovega masla, 8 dkg čokolade, 1 debelo jajce, 2 veliki žlici moke. Naredi testo, razvaljaj tanko, izreži oblike. Zmešaj nato toliko sladkorja, kolikor tehtata 2 jajci, z 2 rumenjakoma, namaži s tem piškote in jih peči na ploči, potreseni z moko.

O barvanju in glaziranju obeskov za božično drevo. Obeski so najlepši majhni in naj ne vise na dolgih nitih. Pecivo iz surovega masla glaziraj z jajčno glazuro, v sredo daj pol lešnika, ki naredi pecivo mikavno. Makrone prevleci z belo glazuro, drugo stran pa pomazi rahlo z rdečo kislasto zmrzlimo, na pr. malinovo. Toliko, da je pobarvano. Pecivo iz krkhega testa reži

v podobo zobčastega roba v obliki venca in ga okraši s podolgasto zrezanimi mandeljini in zrnatim belim sladkorjem. Cimetne zvezdice s punčavo glazuro in barvanim zrnatim sladkorjem. Janeževi kolački s čokoladno glazuro. (2 beljaka, 6 dkg zribane čokolade, $\frac{1}{8}$ kg sladkorja.) Na podolgaste rezine naredi iz zmrzline pisane srčke, obročke i. t. d. ali črte. Okrogli hlebčki dobre okrasek iz citronata. Teža podolgasto narežeš in v obliki žarkov nadevaš. V sredo pa pol črešnje. Tudi s suhimi češpljami, malo omeščanimi, se da lepo čespati. Na medeno pecivo belo glazuro in pisane črte z barvanim sladkorjem. Nekake preste povrh prevleci s tekočim sladkorjem. Raznolično — najlepše. Na bele kupčke španskih veternic pa zlate zvezdice iz papirja. To je vse, kar spada v umetnost okrašenega božičnega peciva za drevo.

M. Z.

Ne nosi prevročih jedi na mizo! Temperatura jedi ne sme biti višja nego je temperatura našega telesa. Prevročje jedi kvarijo zobe in osobito želodec. Gospodinje ta nasvet, če ga tudi poznajo, premalo upoštevajo, ker se jim vedno mudi. Navadno dobi družina kar vrele jedi in meša in piha — obrazi pa taki! — Maca.

IZ NAŠE SKRINJE.

Naši Gorenjci. (Nadaljevanje.)

Stari Markovec iz Cerngroba pri Škofji Loki pa je bil mnenja, da se zamore na kresni večer izkopati zaklad tudi brez sodelovanja hudobnega duha. Zaklad leži navadno v bližini drevesa, v katerega je svoj čas udarila strela. Glavni pogoj je pridno kopanje in strogo molčanje. Niti enega glasu ne sme dati kopalec od sebe.

Markovčevi sosedje pa, ki so nekateri tudi blizu toliko stari kot on sam, vedo povedati, da je Markovec nekoč pod neko staro, od strele razcepljeno hruško izvohal zaklad. Že je prikopal do njeja in že se je pest rumenih cekinov zakotalila pod motiko, kar se naenkrat srečnemu Markovcu pripetilo nekaj človeškega. Glas sicer ni prišel iz ust, ali zadoščal je, da je ves denar naenkrat izgubil. Vse kopanje je bilo zaman in Markovec je šel potrj domov.

Še lažje pa prideš na kresno noč do bogastva, ako zamoreš dobiti od zelene žabe bedro, tri zrna blagoslovljene soli in dlako od devetih mačk. Ko si s temi rečmi opremljen, pojdi na kresno noč na kak hribček in kmalu boš zagledal zeleno lučico. Hiti proti njej in ko pritečeš do lučice, bo sama od sebe ugasnila. Ti pa takoj začni kopati, kajti pod prostorom, kjer je svetila lučica, se nahaja prav gotovo zaklad.

Ako najdeš praprotno seme in ga na kresno noč nosiš pri sebi, razumeš vse, kar govore živali. Toda kdor umeje živalsko go-

vorico, mora še tisto leto umreti. Zato ni dobro preveč stikati za praprotnim semenom.

Iz tega vidimo, da pri nas kroži o kresni noči precej bajk in vraž. Pa tudi v drugih ozirih nam je ostalo še precej praznoverja, ki se zrcali n. pr. v nastopnih, zelo udomačenih izrekih:

1. Če imaš spomladi, ko slišiš prvokrat zakukati kukavico, obilo denarja pri sebi, boš bogat celo leto.

2. Če tuli pes, voha mrtvaški duh. (Mrlič je v bližini).

3. Čuk na strehi, mrlič v hiši.

4. Če pri hiši poje kokoš, izpoje gospodarja. (Gospodar bo kmalu umrl).

5. V petek ne začenjaj z nobenim delom, ker petek je nesrečen dan.

6. Če jutraj srečaš na cesti preje žensko nego moškega, boš imel tisti dan smolo.

7. Če otrok pri krstu joka, se bo pozneje veliko smejal. (Bo srečen v življenju).

8. Ako umirajoči nikakor ne more umreti, odpri okno, da zamore duša poleteti v nebo.

9. Ako se ti sanja od uši, boš štel denar.

10. Ako sanjaš o kruhu, bo umrl tvoj sorodnik.

11. Ako sanjaš, da ti kdo izdere zob, bo umrl tvoj prijatelj.

12. Ako se ti sanja o kom, da je umrl, bo dotičnik še dolgo živel.

13. Nevesta, ki pred poroko ne joka, bo jokala pozneje.

14. Ženin, ki pred poroko poje, bo po poroki klel.

Manice.

KNJIŽEVNA POROČILA

Ksaver Meško: «Listiki». Splošna knjižnica št. 36. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani. Cena broš. Din. 18.—, vez. Din. 24.—.

Baš ko poteka 50-letnica našega priljubljenega pisatelja-pesnika, je izšla v založbi Zvezne tiskarne in knjigarne zbirka Meškovih novelic, črtic in profilov. So to drobni in topli pesniški izlivi mehke Meškove duše, male dragocene sličice in skice, napisane z nežno roko in v onem bleščecem stilu, vsled katerega je baš Meško med slovenskimi pisatelji postal tako priljubljen. Večina njegovih črtic izvira iz časov Meškovega srečno-otožnega bivanja na Koroškem.

Splošne knjižnice 38. zvezek prinaša svetovno znani roman «Tarzan in svet», spisal Edgar Burroughs, poslovenil — Z —. (Broš. Din. 30.—, vez. Din. 36.—).

Slovensko-italijanski slovar dr. Josipa Valjavca je izšel v Katoliški knjigarni v Gorici. Naroča se istotam.

«Miklavž prihaja» je lepa igra, pripravna za otroške odre. Napisal jo je dr. I. Lah, glasbene točke uglašbil F. J.; izdalo Pov. U. J. U. kot III. zvezek šolskega odra.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“
TRST - Via Giuseppe Caprin številka 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalec
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu ali bogatinu —
najboljše čevlje daje ...

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—

Predmeti za bolnike trebušni in kilni pasovi

v
Parfumeriji - mirodilnici

E. Grapulin

Gorica, Corso G. Verdi 27

Najboljše sredstvo zoper stenice in drugi mrčes je

„MORANA“

„Morana“ temeljito uničuje stenice in njihovo zalego. Naroča se pri

MAR. SKRINJAR, **KOTOR - MUO, DALMACIJA**
(Jugoslavija)

Pri večjih naročilih popust, trgovcem rabat. — Išče se ZASTOPNIK ZA JUGOSLAVIJO. — Ponudbe je poslati direktno na zgornji naslov.

FRANC NAROBÉ

Trst, Via Commerciale 18

priporoča slavnemu občinstvu v meslu
in na deželi svojo dobro založeno

Trgovino z jestvinami

in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne
cene. Točna postrežba. Na željo se pošilja
blago trž. odjemalcem franko na dom.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni števil. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

Pozor!! RUDOLF KNEZ Pozor!!

Piazza de Amicis 13 (na Kornu)

ima v zalogi moško in žensko blago in izgotovljene obleke. Sprejema vsakovrstna naročila za obleke po meri in najnovšem kroju. — Nevesta in ženin dobita pri tej tvrdki vse potrebno po ugodni ceni! Postrežba točna.

